

8. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс] : від 06.07.2005 № 2747-IV // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 01.04.2018).

9. Федеральне Положення про адвокатуру. Дата складання: 01.08.1959 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf>

НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

**Литвин Н.А., к.ю.н., доцент, с.н.с., Університет Державної фіскальної служби
України, доцент кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки**

***Анотація.** У науковій статті досліджено наукові підходи щодо визначення поняття інформаційних ресурсів в діяльності органів Державної фіскальної служби України. З'ясовано, що інформаційні ресурси застосовуються у всіх сферах українського суспільства, що дозволяє говорити про поступове становлення в нашій країні інформаційного суспільства з постіндустріальним типом економіки. В результаті аналізу констатовано, що одна група авторів відносить до інформаційних ресурсів лише інформацію або масив всієї інформації підприємства чи органу влади, по суті, ототожнюючи ці два поняття; друга група відносить до інформаційних ресурсів інформацію, програмні та технічні засоби її обробки, зберігання, а також персонал.*

Визначено, що інформаційні ресурси – це, в першу чергу, всі документи, пов'язані як із результатами інтелектуальної, творчої та інформаційної діяльності, так із базами даних, всіма видами архівів, бібліотек, музейних фондів та інші документи, що містять відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації. Запропоновано поняття інформаційних ресурсів в діяльності органів ДФС України розглядати у вузькому та широкому значенні. Зокрема, у вузькому значенні це перероблена й систематизована інформація, наявна в їхньому розпорядженні, представлена на різних носіях, задіяна в організаційно-службовій діяльності, прийнятті управлінських рішень та навчанні, що забезпечує досягнення як поточних, так і стратегічних цілей на основі проектного підходу. У широкому значенні інформаційні ресурси в діяльності органів Державної фіскальної служби України можуть бути представлені сукупністю виділених державою засобів і задіяних даних, необхідних для ефективного отримання органами ДФС України достовірної інформації.

Відповідно до видової приналежності інформаційних ресурсів органів ДФС України виділено дві мети, на досягнення яких вони спрямовані: перша мета (стратегічна) є загальною для всіх державних інформаційних ресурсів – забезпечення національних інтересів України, захист прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування, юридичних осіб у інформаційній сфері; друга мета – тактична – забезпечення виконання покладених на органи ДФС функцій та обов'язків.

Зазначено, що ключовим аспектом функціонування інформаційних ресурсів у податкових органах необхідно визначити можливість отримувати, володіти та розпоряджатись податковою, та похідною від неї інформацією, яку потрібно виділити як базову для функціонування органів ДФС України, так як тільки при наявності значимої для вказаних органів інформації виникає можливість ефективного виконання поставлених завдань у повному обсязі та реалізації повноважень, визначених законодавством.

***Ключові слова:** Державна фіскальна служба України, інформація, інформаційне суспільство, інформаційні ресурси, національні інтереси.*

The scientific approaches to the definition of information resources in the activities of the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine are investigated in the scientific article. It is found out that information resources are used in all spheres of Ukrainian society, which allows us to talk about the gradual formation of an information society with a post-industrial type of economy in our country. It is stated that one group of authors refers to information resources only information or an array of all information of an enterprise or body of state power, in essence, identifying these two concepts; the second group refers to information resources, information, software and hardware for its processing, storage, and staff as a result of the analysis.

It is determined that information resources are, first of all, all documents related to the results of intellectual, creative and informational activity, with databases, all types of archives, libraries, museum funds and other documents containing information and knowledge, recorded on the appropriate media. The concept of information resources in the activities of the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine is proposed to be considered in a narrow and broad sense. In particular, in a narrow sense, it is processed and systemized

information available at their disposal, presented in various media, involved in the organizational and official activities, decision-making and training that achieves both current and strategic goals based on design approach. In a broad sense, information resources in the activities of the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine may be represented by a set of allocated state funds and involved data necessary for effective receipt of reliable information by the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine.

In accordance with the specificity of the information resources of the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine, the two goals are set for achieving them: the first goal (strategic) is common to all state information resources - the ensuring of the national interests of Ukraine, the protection of the rights and freedoms of man and citizen, the interests of society, bodies of state power and bodies of local self-government, legal entities in the information sphere; the second goal - tactical - to ensure the carrying out of functions and responsibilities entrusted to the authorities of the State Fiscal Service of Ukraine.

It is noted that the key aspect of the functioning of information resources in the taxation authorities is necessary to be determined as the possibility of obtaining, owning and disposing of tax information and information derived from it, which should be identified as the basis for the functioning of the authorities of the SFS of Ukraine, as long as there is a possibility for effective carrying out of the tasks set in full and implementation of the powers determined by the legislation only if there is significant information for these authorities.

Key words: the State Fiscal Service of Ukraine, information, information society, information resources, the national interests.

В сучасному суспільстві інформаційні ресурси є одним із основних факторів його ефективного функціонування. Вже ні в кого не викликає сумніву та обставина, що швидкість перетворення інформації на інформаційний ресурс, якість інформаційних ресурсів, динаміка їх використання є визначальним фактором статусу держави на світовій арені.

На сьогоднішній день інформаційні ресурси застосовуються у всіх сферах українського суспільства, що дозволяє говорити про поступове становлення в нашій країні інформаційного суспільства з постіндустріальним типом економіки. При цьому, як вірно зауважує Н.С. Мороз, показником успішного руху України на шляху до інформаційного суспільства є наявність інформаційних ресурсів та їх доступність користувачам. Загалом державна політика формування інформаційних ресурсів повинна бути спрямована на створення механізмів реалізації конституційних прав щодо забезпечення інформацією кожного громадянина, суб'єкта господарювання та органів державної влади і місцевого самоврядування шляхом підвищення ефективності процесів створення, супроводження та використання цих ресурсів. Це значною мірою сприятиме остаточному становленню в Україні інформаційного суспільства, за допомогою якого очікується:

- здатність забезпечення широкого набору телекомунікаційних послуг;
- розширення ринків для постачальників комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення;
- суттєве підвищення якості життя громадян, реальне надання їм більш широкого спектра послуг;
- значне зростання попиту інтелектуального та творчого потенціалу громадян для забезпечення збільшення обсягів нових продуктів та послуг;
- принципово нові можливості для поширення інформації щодо наукових та культурних надбань і всередині країни, і за її межами;
- дійсна демократизація влади усіх рівнів, прозорість її дій, забезпечення її повної інформаційної взаємодії із громадянами;
- поява більш рівних можливостей для усіх громадян, ведення малого і середнього підприємництва завдяки забезпеченню вільного доступу до інформації з будь-яких джерел, до освітніх і культурних програм [1, с. 28-29].

Підкреслимо, що інформаційні ресурси є значними, вони формуються на підприємствах і організаціях різних форм власності в ході їх діяльності. До складу таких ресурсів входять різноманітні за змістом, структурою, технологією формування та організацією інформаційні масиви: бібліотечні, архівні та інші документальні фонди, бази

даних, реєстри, кадастри, електронні видання та інші інформаційні продукти [2, с. 23]. З кожним днем обсяг інформаційних ресурсів зростає, їх структура ускладнюється. Зростання обсягу інформаційних ресурсів веде до збільшення обсягу даних і, відповідно, знань, які зберігаються в цих даних або можуть бути з них отримані шляхом аналізу, а це призводить до створення нової інформації та появи нових інформаційних ресурсів.

На сьогодні визначенню поняття інформаційних ресурсів присвячено багато наукових праць таких науковців як Арістової І.В., Ашмаріної С.І., Антопольського О.Б., Брижка В.М., Мацюка В.Я., Мороза Д.О., Мороз Н.С., Нижегородцева Р.М., Петросяна В. Г., Рекуненко Т.О., Сирового О.В., Стаценко-Сургучової І.С., Швеця М.Я. тощо.

На законодавчому рівні поняття «інформаційні ресурси» отримало своє закріплення в Законі України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. Згідно ст. 1 цього Закону ними є сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо) [3]. Ч. 2 ст. 53 Закону України «Про інформацію» (старої редакції) вказувала, що до інформаційних ресурсів України входить вся належна їй інформація, незалежно від змісту, форм, часу і місця створення [4]. Як ми бачимо, в даних актах інформаційний ресурс пропонували визначати по-різному – як документ, інформацію, інформаційний продукт. Підкреслимо, що темі інформаційних ресурсів в діяльності різних організацій та органів влади присвячено багато як вітчизняних, так і зарубіжних наукових робіт. При цьому єдиного трактування терміна «інформаційний ресурс» на сьогоднішній день не існує. Наприклад, аналізуючи законодавче визначення інформаційних ресурсів В.М. Брижко та М.Я. Швець приходять до висновку, що інформаційні ресурси це, по перше, організована сукупність інформації, інформаційних продуктів і інформаційних технологій, призначених для забезпечення визначених економічних, екологічних, фінансових, інформаційних та інших потреб людини, суспільства і держави; по-друге, організовані в базах і банках даних інформаційні продукти, що мають ретроспективний характер, необхідні для задоволення інформаційних потреб людини, суспільства і держави [5, с. 135].

Р.М. Нижегородцев вважає, що інформаційним ресурсом є науково-технічна інформація, продуктивне застосування якої за умови її досить широкого поширення здатне вплинути на динаміку суспільно-нормальних умов виробництва, але яка ще не знайшла застосування в суспільно-важливому масштабі. Інформаційними ресурсами є, переважно, продукти прикладних наукових досліджень – патенти, ліцензії, різного роду поточна науково-технічна інформація [6, с. 63-64].

На думку С.І. Ашмаріної інформаційний ресурс представлений економічно значущою інформацією, що міститься в діючих у суспільстві банках даних, доступних до використання для прийняття рішень [7, с. 88].

Досить цікавою видається, на нашу думку, позиція І.В. Арістової, яка інформаційні ресурси відносить до системи інформаційного простору, який, на її думку, складається з таких головних компонентів:

1) інформаційні ресурси – бази і банки даних, усі види архівів, системи депозитаріїв державних інформаційних ресурсів, бібліотеки, музейні сховища і т. ін.;

2) інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура: територіально-розподілені державні і корпоративні комп'ютерні мережі, телекомунікаційні мережі і системи спеціального призначення та загального користування, мережі і канали передачі даних, засоби комутації та управління інформаційними потоками; інформаційні, комп'ютерні і телекомунікаційні технології – базові, прикладні й забезпечувальні системи, засоби їх реалізації;

3) науково-виробничий потенціал у галузях зв'язку, телекомунікації, інформатики, обчислювальної техніки, поширення й доступу до інформації; організаційні структури, включаючи кадри, які забезпечують функціонування й розвиток національної

інформаційної інфраструктури; ринок інформаційних технологій, засобів зв'язку, інформатизації і телекомунікації, інформаційних продуктів та послуг; система взаємодії інформаційного простору України зі світовими відкритими мережами; система забезпечення інформаційного захисту (безпеки); система масової інформації; система інформаційного законодавства [8, с. 106-107].

О.Б. Антопольський впевнений, що термін «інформаційні ресурси» є збірним поняттям. Інформаційні ресурси можуть бути або документами, або масивами документів. Інформаційний ресурс – це не окремий вид ресурсів, а просто інформаційні об'єкти, що використовуються в товарно-грошових відносинах [9, с. 12-15].

Також існують позиції, згідно з якими інформаційні ресурси – це банки (бази) готових документів і показників в електронному вигляді та на паперових носіях, що містять нормативну, розпорядчу, фактографічну, довідкову, аналітичну та іншу інформацію різних напрямків [10] або дані, інформація, знання, накопичені в суспільстві, підготовлені й зафіксовані на матеріальному носії для соціального використання суспільством [11, с. 36]. Схоже визначення закріплене в бібліотечній енциклопедії, яка тлумачить інформаційні ресурси як сукупність даних, які отримані та накопичені в процесі розвитку науки і практичної діяльності людини для багатоцільового використання в суспільному виробництві та управлінні, що зафіксовані на будь-якому носії інформації [12, с. 427]. Отже, інформаційні ресурси – це, в першу чергу, всі документи, пов'язані як із результатами інтелектуальної, творчої та інформаційної діяльності, так із базами даних, всіма видами архівів, бібліотек, музейних фондів та інші документи, що містять відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації.

О.В. Сировой пропонує визначити інформаційні ресурси повним обсягом відомостей, отриманих з навколишнього середовища, створених у процесі певної діяльності знань, даних, що зафіксовані на матеріальних носіях, систематизовані за певною ознакою чи критерієм та призначені для зберігання і суспільного користування як на виробництві, так і в управлінні [13, с. 22].

В цілому існуючі трактування терміна «інформаційний ресурс» дозволяють нам прийти до наступного висновку:

1) перша група авторів відносить до інформаційних ресурсів лише інформацію або масив всієї інформації підприємства чи органу влади, по суті, ототожнюючи ці два поняття;

2) друга група відносить до інформаційних ресурсів інформацію, програмні та технічні засоби її обробки, зберігання, а також персонал. Тобто відбувається ототожнення змісту інформаційних ресурсів з метою їх використання в органах влади та підприємствах – побудова інформаційної системи.

Що ж стосується визначення терміну «інформаційні ресурси органів ДФС України», то серед вітчизняних науковців також не існує єдиної думки з приводу цього питання. Наприклад, І.С. Стаценко-Сургучова зазначає, що інформаційні ресурси органів, тоді ще Державної податкової служби України, нині ДФС України – це діяльність вказаних органів у встановленому законом порядку із застосуванням принципів, методів, способів, правил, схем та алгоритмів, за якими здійснюється пошук даних, їх збір, обробка, накопичення та зберігання тощо, спрямована на надання своїм підрозділам необхідних для вирішення такої ситуації даних у обсязі, достатньому для функціонування системи [14, с. 176]. В.Я. Мацюк, досліджуючи питання управління інформаційними ресурсами в діяльності податкових органів, зазначає, що без інформаційних технологій неможливо налагодити ефективну взаємодію між владними структурами, а також належним чином підвищити ефективність та якість вироблення та прийняття рішення, вчасно виявити управлінську помилку. Податкові органи зацікавлені у електронних інформаційних ресурсах, які мають відношення до здійснення підприємницької діяльності, в т.ч. реєстрація, ліцензування, патентування, сертифікація, створених

міністерствами, відомствами, інформація яких є необхідною при розслідуванні правопорушень у сфері оподаткування. Невизначеність правової основи діяльності різних суб'єктів призводить до інформаційного монополізму окремих структур на відкриті інформаційні ресурси загального користування, на обмеження права доступу ДФС України до інформації, права на використання інформаційних ресурсів [15, с. 115]. Не можна залишити без уваги визначення інформаційних ресурсів органів ДФС України дане Д.О. Морозом, які він визначає як інформаційну інфраструктуру та циркулюючу в ній продукцію інформаційної діяльності (збір, накопичення, аналіз, обробка), яка дає змогу розв'язувати відповідні завдання, що стоять перед органами ДФС України у процесі виконання своїх функцій, пов'язаних з ухиленням від сплати податків [16, с. 225]. Дане визначення, на нашу думку, є досить обтяжливим та потребує чіткості і конкретності. У загальному вигляді під інформаційними ресурсами органів ДФС України розуміється комплекс інформації, що міститься у базах даних, електронних бібліотеках, реєстрах, звітах, архівах та інших видах інформаційних масивів і служить для належного забезпечення функціонування системи органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства [17, с. 32].

Виходячи із зазначених вище позицій, на нашу думку, інформаційним ресурсом органів Державної фіскальної служби України (у вузькому значенні) є перероблена й систематизована інформація, наявна в їхньому розпорядженні, представлена на різних носіях, задіяна в організаційно-службовій діяльності, при прийнятті управлінських рішень та навчанні, що забезпечує досягнення як поточних, так і стратегічних цілей на основі проектного підходу. Дане визначення має низку особливостей. По-перше, розглядається інформаційний ресурс органу ДФС України; по-друге, відображена особливість інформаційного ресурсу – можливість його перебування на різних носіях; по-третє, вказані цілі використання та функціональне призначення інформаційного ресурсу, а також їх тактичний характер. На сьогоднішній день тактичною метою використання інформаційних ресурсів ДФС України є реалізація цим органом влади державної податкової політики, державної політики у сфері державної митної справи, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску. Позиціонуючи інформаційний ресурс органів Державної фіскальної служби України як тактичний, ми спираємося на те, що він орієнтований на довгострокову перспективу і реалізує податкову політику держави. Інформаційні ресурси органів ДФС України виникають у результаті збору, обробки, накопичення та зберігання інформації, яка надходить у процесі взаємодії органів ДФС з органами державної влади та платниками податків.

Інформаційний ресурс у діяльності органів Державної фіскальної служби України є міжвідомчим державним інформаційним ресурсом, правом власності на який володіє держава. Інформаційний ресурс органів ДФС України включено до державних інформаційних ресурсів. Державні інформаційні ресурси призначені для забезпечення національних інтересів України, захисту прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування, юридичних осіб в інформаційній сфері. Також вони виступають чинником захисту суверенітету й інформаційної безпеки держави, мають своє місце у площині вирішення завдань економіки, виробництва, науки, культури й інших сфер життєдіяльності суспільства. Узагалі, основним завданням нормального функціонування інформаційно-правового забезпечення державних інформаційних ресурсів є збереження відомостей, що є власністю держави, при дотриманні інформаційних прав та інтересів людини, громадянина та суспільства [1, с. 111-112]. Державні інформаційні ресурси є основою інформаційного суверенітету України.

В широкому значенні інформаційні ресурси в діяльності органів Державної фіскальної служби України можуть бути представлені сукупністю виділених державою засобів і задіяних даних, організованих для ефективного отримання органами ДФС України достовірної інформації. У зв'язку з цим ми можемо віднести до інформаційних ресурсів і кадри органів ДФС України, що займаються інформацією.

На сьогоднішній день кожен співробітник органів ДФС України в тій чи іншій мірі бере участь в обробці інформації. Навіть податковий міліціонер, перевіряючи документи у громадян України, які хочуть потрапити до адміністративної будівлі, в якій знаходиться податкова інспекція, шляхом запису даних в журнал відвідування, по суті, обробляє інформацію («перетворюючи» її на інформаційний ресурс) і може бути віднесений до інформаційного ресурсу.

З урахуванням вище сказаного ми вважаємо, що інформаційні ресурси у діяльності органів Державної фіскальної служби України виражають відносини з приводу використання знань, людського капіталу та інформаційних технологій в роботі даного державного органу. Ключовим аспектом функціонування інформаційних ресурсів у податкових органах необхідно визначити можливість отримувати, володіти та розпоряджатись податковою, та похідною від неї інформацією, яку потрібно виділити як базову для функціонування органів ДФС України, так як тільки при наявності значимої для вказаних органів інформації виникає можливість у ефективному виконанні поставлених завдань у повному обсязі та реалізовувати повноваження, визначені законодавством. На думку науковців, завдання, які виконують інформаційні ресурси в управлінні ДФС України виражаються в тому, що вони:

- є специфічною формою взаємозв'язку, взаємодії компонентів системи, а також системи в цілому з навколишнім середовищем;

- обслуговує всі рівні та функції управління - від підготовки та прийняття рішення до підведення підсумків виконання;

- є безпосередньою причиною, яка визначає вибір того чи іншого варіанта поведінки, переводу системи в новий стан, що забезпечує її рух до заданої мети [18, с.77-78].

Слід зазначити, що після обробки інформаційні ресурси органів ДФС України зазнають упорядкування й систематизації. Систематизація та структурування інформаційного ресурсу здійснюється за різними ознаками, це скорочує витрати часу і сил на пошук потрібної для користувача інформації. Найважливіші зміни у сфері пошуку, обробки, зберігання і поширення інформації, що пов'язані з упровадженням і широким застосуванням інформаційно-технічних засобів, стали характеристиками такої форми подання структурованих інформаційних ресурсів, як бази даних. Саме їхні ключові характеристики – інформаційний зміст та електронна форма його представлення – не тільки зумовлюють переваги використання баз даних у різних галузях суспільного життя, а й дають змогу розглядати їх як інформаційний за своєю природою об'єкт. Бази даних сприяють забезпеченню повноти і оптимальності фіксації, актуальності та доступності інформаційних ресурсів у єдиному систематизованому вигляді, високу швидкість оброблення та використання інформації [19, с. 3-4]. Організаційно-правові аспекти збору, аналізу та використання інформації в органах ДФС України, перетворення її на інформаційний ресурс бази даних – це постійна дослідна діяльність, що охоплює широкий комплекс організаційних заходів та методичних прийомів для вивчення й оцінки інформації про стан дотримання податкового та митного законодавства, результати практичної діяльності органів Державної фіскальної служби України з виконання поставлених перед ними завдань, а також про умови, в яких дані завдання виконуються.

Виходячи з видової приналежності інформаційних ресурсів органів ДФС України можна окреслити дві мети, на досягнення яких вони спрямовані: перша мета (стратегічна) є загальною для всіх державних інформаційних ресурсів – забезпечення

національних інтересів України, захист прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування, юридичних осіб у інформаційній сфері; друга мета – тактична – забезпечення виконання покладених на органи ДФС функцій та обов'язків.

Таким чином, ми можемо підсумувати, що застосування інформаційних ресурсів органами Державної фіскальної служби України має велике значення для успішного виконання функцій та обов'язків, покладених на них державою, в тому числі пов'язаних із боротьбою зі злочинністю в сфері господарювання.

Список використаних джерел

1. Мороз Н. С. Адміністративно-правове забезпечення державного контролю у сфері інформатизації: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2016. 207 с.
2. Сычев П. И. Информационное обеспечение как ресурс формирования национальной политики государства. *Вестник Воронежского института экономики и социального управления*, 2016. № 1. С. 20 – 24.
3. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1998. № 27-28. Ст. 181.
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*, 1992. № 48. Ст. 650.
5. Брижко В.М., Швець М.Я. Інформаційне право: нормативні та методологічні засади упорядкування інформаційних відносин. К.: ТОВ «ПанТот», 2009. 290 с.
6. Нижегородцев Р. М. Теоретические основы информационной экономики. Владикавказ: «Проект-Пресс», 1998. 248 с.
7. Ашмарина С. И. Методология формирования и использования информационных ресурсов на промышленном предприятии: дис. ... канд. юрид. наук: 08.00.05. Самара, 2004. 381 с.
8. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: монографія / за заг ред. д.ю.н., проф. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 386 с.
9. Антопольский А. Б. Информационные ресурсы России: научно-методическое пособие. М.: изд-во «Либерия», 2004. 330 с.
10. Мироедов А. А. Совершенствование управления региональной экономикой на базе новой концепции его информационного обеспечения: дис. ... канд. юрид. наук: 08.00.05, 2007. 328 с.
11. Пешкова О. В. Мировые информационные ресурсы: учебное пособие. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2009. 129 с.
12. Воройский Ф. С. Информационные ресурсы. *Библиотечная энциклопедия. Рос. гос. б-ка*. М., 2007. С. 427 – 428.
13. Сировой О. В. Організаційно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів внутрішніх справ України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2006. 218 с.
14. Стаценко-Сургучова І. С. Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах Державної податкової служби України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2008. 200 с.
15. Мацюк В. Я. Організаційно-правові засади інформаційного забезпечення управління органами податкової міліції. *Вісник Запорізького юридичного інституту*, 2003. № 1. С. 114 – 123.
16. Мороз Д. О. Інформаційне забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності податкової міліції. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*, 2011. № 4(55). С. 222 – 227.
17. Рекуненко Т. О. Адміністративно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів Державної податкової служби України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 205 с.
18. Касьяненко М. М., Гринюк М. В., Цимбал П. В. Організація роботи та управління органами Державної податкової служби України: навчальний посібник. Ірпінь Академія ДПС України, 2001. 229 с.
19. Воловенко Т. Реферативна база даних як інформаційний ресурс бібліотеки. *Бібліотечний вісник*, 2015. № 4. С. 3 – 7.